

CSEHI-KENDERES ANDREA*Polgári Jogi Tanszék**Témavezető: dr. Vékás Lajos professor emeritus***FOGYASZTÓVÉDELMI SZABÁLYOK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ ÚJ POLGÁRI
TÖRVÉNYKÖNYVBEN**

A magánjogi jogintézmények, amelyek az eladói felelősség bázisát képezik már a XVIII-XIX. században kialakultak.¹ A fogyasztóvédelem, a szociálisan rászorult fél védelme és más hasonló jelszó alatt – szinte a korkívánat erejével – fellépő és ható nézetek az elmúlt évtizedekben a világ gazdaságilag fejlettebb felében hódítottak, és – a szokásos késéssel – a 70-es években hozzánk is eljutottak. Megkísértették nemcsak a jogtudományt, hanem a jogalkotást és a bírói gyakorlatot is.² Az 1959. évi IV. törvényben (régi Ptk.) is szerepeltek már fogyasztóvédelmi szabályok. A régi Ptk. meghatározta a fogyasztó és a fogyasztói szerződés fogalmát a záró rendelkezések között.³ A fogyasztó az, aki gazdasági vagy szakmai tevékenységi körén kívül eső célból szerződést kötő személy, tehát lehetett természetes és jogi személy is. A fogyasztói szerződés pedig az a szerződés, amely fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti.⁴ Az általános szerződési feltételekre vonatkozó szabályok is tartalmaztak fogyasztói rendelkezéseket (régi Ptk. 205/A. § (2) bekezdése), amelyek kedveztek a fogyasztónak (régi Ptk. 207.§). A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó szabályozásban (régi Ptk. 209.§) már szerepelt a közérdekű kereset indításának lehetősége. Végül még kiemelendő a hibás teljesítés szabályai közt a fogyasztói szerződések esetében a szavatossági jogoktól való eltérés tilalma a fogyasztó hátrányára. A Vékás Lajos professzor által szerkesztett 2008-as *Szakértői javaslatban* is szerepeltek többek közt a fogyasztói szerződésekre vonatkozó rendelkezések: az érvénytelen szerződések körében a fogyasztóra hátrányos feltétel szabálya, a tisztességtelen szerződési feltétel fogyasztói szerződések esetében, a hibás teljesítési vélelem a fogyasztói szerződésekénél, a fogyasztói kezességi szerződés és a fogyasztói garanciavállalás tilalmának kimondása.⁵

A 2013. évi V. törvény (új Ptk) alapján a fogyasztóvédelmi szabályok főképp a VI. könyvben, a Kötelmi jogi könyvben találhatóak. A VIII. könyvben található az értelmező rendelkezések között a fogyasztó és vállalkozás fogalmának meghatározása. Lényeges változás, ami tulajdonképpen fogalmi szűkítés, hogy most már a fogyasztó

¹ FAZEKAS Judit: 2007.

² VÉKÁS Lajos: 2007. 1563.

³ 2003-ban került a régi Ptk.-ba.

⁴ 2003-ban került a régi Ptk.-ba.

⁵ VÉKÁS Lajos (szerk.): 2008. 794-795.

csak természetes személy lehet. (Külön megfajtásra vár, hogy a társasházak esetében mi lesz a helyzet...) Főbb témakörök, ahol fogyasztóvédelmi szabályok szerepelnek: az általános szerződési feltétel, a tisztességtelen szerződési feltétel, a szerződés teljesítése, és a hibás teljesítés. Egyes szerződések esetében a fogyasztókra vonatkozó szabályok: az adásvételi szerződésnél, a kezességi szerződésnél és a garancia szerződésnél találhatóak. Nem szabad megfeledkeznünk a 45/2014. (II. 26.) Korm. rendeletről sem, amely a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szól, és éppen a jubileumi doktori konferencia napján, 2014. június 13-án lépett hatályba.

Az új Ptk. részben új fogalmakat, új tartalommal vezet be a magyar polgári jogba. Az értelmező rendelkezésekben meghatározták a **fogyasztó fogalmát**: aki a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy, és a vállalkozás fogalmát is: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenységi körében eljáró személy. A fogyasztó védelme, a szerződéskötés során az egyensúlyi helyzetet kialakítása, a mellérendeltség érvényre juttatása az uniós jogalkotás eredményeként került jogrendszerünkbe. A kötelmi jogi könyvben található, részben új szabályok miatt is különösen fontos a fogyasztó fogalmának meghatározása. A fogyasztó informáltságának hiánya, kiszolgáltatottsága, a magánjogi viszonyokkal teljességgel ellentétes alá-fölé rendeltségben jelenik meg. Az európai uniós irányelveknek megfelelően (kivéve a szervezett utazási formákról szóló 90/314/EGK irányelvet), csak természetes személy lehet fogyasztó. A gazdasági élet professzionális szereplőinek rendelkezniük kell az érdekeik védelméhez szükséges lehetőségekkel még akkor is, ha nem üzleti tevékenységük körében kötnek szerződést. Ez a szemlélet hatja át az új Ptk.-t, amely egyértelműen szűkíti a fogyasztók körét. A fogyasztó jogairól szóló 2011/83/EU irányelvben a fogyasztó az a természetes személy, aki az irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén. Tehát az új Ptk. fogyasztó fogalma megfelel az uniós fogyasztó fogalomnak. A régi Ptk.-hoz képest – ahol a fogyasztó az a személy volt, aki a gazdasági vagy szakmai tevékenységi körön kívül eső célból köt szerződést – az új szabályozás már kétséget kizáróan természetes személyről beszél. A fogyasztó tehát már nem lehet emberen kívül más jogalany.

A régi Ptk. nem ismerte a **vállalkozás** fogalmát. A fogyasztói szerződés definíciójából tudunk következtetni a fogyasztó ellentét párjaként használt „személyre”. A fogyasztó jogairól szóló irányelv a vállalkozás fogalma helyett a fogyasztó ellentét párjaként a „kereskedő” fogalommal dolgozik. Az irányelv szerint kereskedő az természetes vagy – akár magán-, akár köztulajdonban álló – jogi személy, aki vagy amely, az irányelv hatálya alá tartozó szerződések alapján kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységével összefüggő célok érdekében jár el, ideértve bármely olyan személyt, aki vagy amely a kereskedő nevében vagy javára jár el. Ennek megfelelően az új Ptk. összefoglalóan a „személy” megnevezést használja, így lehet természetes illetve jogi személy is a vállalkozás, mint a fogyasztó ellentét párja.

Ahogy emelítettem, a kormány az új Ptk. hatályba lépése előtt rendeletet alkotott a fogyasztó és a vállalkozás között kötött szerződésekről, azaz a fogyasztói szerződésekről. A fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól

szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet 2014. június 13-án lépett hatályba, de rendelkezéseit csak a hatályba lépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni. A rendelet meghatározza a fogyasztói szerződéssel kapcsolatos tájékoztatás és a teljesítés szabályait, továbbá a távollévők között és az üzlethelyiségen kívül kötött fogyasztói szerződés esetében a szerződés megkötésére és az elállási, illetve a felmondási jogra vonatkozó részletes szabályokat. A szabályozást akkor kell alkalmazni, ha az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusát átültető jogszabály eltérően nem rendelkezik (1.§ (2)-(4) bekezdés) Természetesen a fogyasztó javára a felek megállapodása eltérhet az előírásoktól. A rendelet meghatározza azokat a tárgyköröket is, amelyre nem terjed ki az alkalmazás hatálya. Ilyenek például: a szociális szolgáltatások, a gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások, az egészségügyi ellátásra irányuló szerződés, a szerencsejátékkal kapcsolatos szerződés, a pénzügyi szolgáltatással kapcsolatos szerződés, a külön nevesített ingatlan tárgyú szerződés, a kivitelezési és az utazási szerződés, az ún. timeshare szerződések, a közjegyző által okiratba foglalt szerződés, az élelmiszerszállításra vonatkozó szerződés, az automata útján vagy automatizált üzlethelyiségben kötött szerződés és az elektronikus hírközlési szolgáltatóval nyilvános telefonállomás igénybevételével kötött szerződés.

Az értelmező rendelkezésekben taglalt fogalom meghatározásokat követően a rendelet részletezi a fogyasztói szerződések közös szabályait. Fontos szabály, hogy a vállalkozás nem követelhet a fogyasztótól ellenszolgáltatást, ha olyan terméket értékesít vagy olyan szolgáltatást nyújt, amelyre nézve nem jött létre szerződés (8.§ (1) bekezdés). Az üzlethelyiségen kívül és a távollévők között kötött szerződésekre vonatkozóan meghatározták a szerződést megelőző tájékoztatási kötelezettséget és az ilyen szerződéseket érintő különös szabályokat. Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetében a tájékoztatást a fogyasztóval papíron vagy más tartós adathordozón kell közölni. A tartós adathordozón átadott tájékoztatást olvasható módon, világos és közérthető nyelven kell a fogyasztó rendelkezésére bocsátani. A távollévők között kötött szerződések esetében más a helyzet: a vállalkozásnak az előírt tájékoztatást a fogyasztóval közölnie kell, vagy azt a fogyasztó számára elérhetővé kell tenni a távollévők között alkalmazott kommunikációt lehetővé tévő eszköznek megfelelő módon.

Természetesen a fogyasztót megilleti az elállás és a felmondás joga. A vállalkozás haladéktalanul, de legkésőbb az elállásról való tudomásszerzésétől számított tizennégy napon belül visszatéríti a fogyasztó által ellenszolgáltatásként megfizetett teljes összeget, ideértve a teljesítéssel összefüggésben felmerült költségeket is (23.§ (1) bekezdés). A rendelet meghatározza az elállási és a felmondási jog alóli kivételeket, és tartalmaz egy elállási és felmondási mintatájékoztatót, továbbá a kellékszavatosságról, a termékszavatosságról és a jótállásról szóló mintatájékoztatót is.

Visszakanyarodva az új Ptk.-hoz, az **általános szerződési feltételekről** szóló szabály⁶ meghatározza, milyen feltételekkel válhat az a fogyasztóval szembeni

⁶ Új Ptk. 6:79.§

többletkövetelés a szerződés tartalmává, ami a szerződés szerinti főkötelezettsége teljesítéséért járó ellenszolgáltatáson felül további pénzbeli követelésre jogosítja a vállalkozást, és ami akkor válik a szerződés részévé, ha azt a fogyasztó – külön tájékoztatást követően – kifejezetten elfogadta.

Az általános szerződési feltételek a banki és pénzügyi szférában, az utazási szerződések és biztosítási szerződések esetében tömegesen elterjedtek. Az általános szerződési feltételek használata tulajdonképpen blanketta szerződések alkalmazását jelenti. Az egyik szerződő fél előre kialakítja a szerződés feltételeit a másik fél közreműködése nélkül. A szerződési feltételeket nem egyeztetik a felek, hanem egyoldalú meghatározásról van szó. Ezen szerződések esetében a felek közel sincsenek egyenlő helyzetben, az alkufolyamatnak nem része a másik fél, és ez különösen a fogyasztóra nézve jár veszélyekkel. A fogyasztó általában nem ismeri fel ezeket a csapdákat, nem látja át, sőt ami gyakoribb, nem is veszi észre ezeket a szerződési feltételeket. A szerződési jog egyensúlyának szabályai hiányoznak, tehát vagy megkötik így a szerződést, vagy sem, a „*take it or leave it*” elvet követve. Azt a szerződő felet, aki általános szerződési feltételt alkalmaz, fokozott tájékoztatási kötelezettség terheli a fogyasztóval szemben. A 2011/83/EU irányelv követelményeinek is megfelelően a szakismeret hiányában szenvedő fogyasztó kifejezett elfogadó nyilatkozatával lesz a szerződés része a többletkövetelés. Így módon az új szabályozás eleget tesz az uniós irányelv követelményeinek.

A semmisség és megtámadhatóság részben a törvény a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben, mint **fogyasztói jogot csorbító feltételt**, semmissé nyilvánítja azt a kikötést⁷, amely e törvénynek a fogyasztó jogait megállapító rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára eltér. A régi Ptk.-ban még szerepelt a fogyasztói szerződés fogalma⁸, amely alapján a fogyasztói szerződés a fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki (amely) a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti. Ez az **új Ptk.**-ban már nem szerepel, helyette **a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés** fogalmát használja a törvény és a kormányrendelet is. Ezáltal a fogyasztói szerződés mint önálló szerződés típus megszűnt az új Ptk.-ban.

A fogyasztó hátrányára való eltérés kógens tilalmát alkalmazni kell valamennyi fogyasztó és vállalkozó közt kötött szerződés esetében. Kifejezetten a fogyasztó hátrányára való eltérés a semmis, a nem fogyasztói jogtól való eltérés nem semmis. A Ptk-n kívüli jogszabályoktól, fogyasztóvédelmi szabályoktól való eltérés sem vezet semmisséghez. A **fogyasztó joglemondó nyilatkozata**⁹ semmis, tehát a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a fogyasztónak a jogszabályban megállapított jogáról lemondó jognyilatkozata. Ez a kógens szabály valamennyi fogyasztói szerződésre vonatkozik, a szabályozás a 2007/7 EU irányelvnek tesz eleget.

Az új Ptk.-ban célszerű volt először az általános szerződési feltételek alkalmazásával kötött szerződések közös szabályait meghatározni. E normákhoz kiegészítésül

⁷ Új Ptk. 6:100.§

⁸ 1959. évi IV. törvény 685.§ e) pont)

⁹ Új Ptk. 6: 101.§

illesztendők a csak fogyasztói szerződések megkötésénél alkalmazott általános szerződési feltételek különös szabályai. S végül ezeket a különös, a fogyasztói szerződésekre irányadó rendelkezéseket ki kellett terjeszteni az egyedi fogyasztói szerződések ki nem alkudott tisztességtelen kikötéseire.¹⁰ A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben a tisztességtelen általános szerződési feltételre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni a vállalkozás által előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre is.¹¹ A vállalkozást terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták. Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben az általános szerződési feltétel és a vállalkozás által előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel tisztességtelen voltát önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem egyértelmű. A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés részévé váló tisztességtelen szerződési feltétel semmis. A semmisségre a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni. Ez a szabály a fogyasztói szerződések tisztességtelen kikötéseiről szóló 93/13/EGK irányelv átültetésével született, és a fogyasztói szerződésekre vonatkozik. A szabályozás külön kiemeli azt az esetet, amikor a feltétel nem egyértelmű, és emiatt minősül tisztességtelennek. Az érvénytelenség esetében nem megtámadhatóságot, hanem relatív semmiséget határoz meg a törvény, és nem minden fogyasztói szerződésben rögzített kikötést lehet megtámadni, csak azokat, amelyek a másik fél által szabott, egyedileg meg nem tárgyalt, egyoldalúan meghatározott feltételek. A 2009-es fogyasztóvédelmi irányelv a jogbiztonság érdekében két listát tartalmaz a tisztességtelen feltételekről. A fekete listát, amely azon feltételek sorát tartalmazza, amelyek minden körülmények között tisztességtelennek minősülnek. A fekete lista szerint minden esetben tisztességtelen – többek között – az olyan kikötés, melyben a kereskedő kizárja vagy korlátozza a felelősségét a fogyasztó halálát vagy sérülését okozó cselekedete vagy mulasztása miatt, vagy éppen a kereskedőt jogosítja fel az áru szerződésszerűségének megállapítására, vagy a szerződési rendelkezések kizárólagos értelmezésére. A másik lista az úgynevezett szürke lista, amelyben az olyan feltételek szerepelnek, amelyeket – ellenkező bizonyításáig – tisztességtelennek kell tekinteni. Szürke lista esetében a feltételt alkalmazó fél bizonyíthatja a vélelemmel szemben, hogy a kikötés nem semmis, erre fekete lista esetében nincs mód. Az új Ptk. maga sorolja fel a fekete és szürke listát – mindkét listában szereplő kikötések semmisek.

A tisztességtelen általános szerződési feltétellel kapcsolatos **közérdekű keresetindításnak**¹² a lehetőségét a régi Ptk. – a 2006. évi III. törvénnyel beiktatott módosítást követően – a 209/B.§-ban szabályozta, amely megfelelt a 93/13 EGK irányelv rendelkezéseinek. A *popularis actio* ma már kifejezetten a fogyasztóvédelem eszköze. Az egyéni igények érvényesítése mellett hatékony eszközök a kollektív jogérvényesítési formák is, amelyek a fogyasztók széles körének érdekeit védik. A Ptk. módosításáról szóló 1977. évi IV. törvény a megtámadásra jogosultak körét nem határozta meg taxatív módon. Az 1997. évi CXLIX. törvény módosításaival

¹⁰ VÉKÁS Lajos: 2002. 3-10.

¹¹ Új Ptk. 6:103.§

¹² Új Ptk. 6:105.§

előrelépésnek számított, hogy a megtámadott feltételt jogi vagy természetes személy is alkalmazhatta, ugyanis a Ptk. 209.§ (1) bekezdése általános jelleggel rögzítette, hogy ha az általános szerződési feltétel tisztességtelen, a kikötést a sérelmet szenvedett fél megtámadhatja.¹³ A 2006. évi III. törvény megtámadási jogosultságot biztosított a sérelmet szenvedett fél számára, továbbá általános szerződési feltételként a fogyasztói szerződés részévé váló tisztességtelen szerződési kikötés érvénytelenségének megállapítását a külön jogszabályban meghatározott szervezet is kérhette a bíróságtól. Az új Ptk. különbséget tesz a fogyasztói szerződések és az ilyenek nem minősülő szerződésekben alkalmazott ÁSZF-ek között. Ez utóbbi esetben a sérelmet szenvedett fél megtámadhatja a szerződést, ezzel szemben a fogyasztói szerződésben a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott, egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis.¹⁴ A kereset indításra jogosult szervek körét az új szabályozás a korábbi Ptké. szintjéről a Ptk. szintjére emeli. A közérdekű kereset alapján hozott ítélet *erga omnes* hatályú, a kikötés alkalmazójával szerződő valamennyi félre kiterjed a hatálya. Ez azt jelenti, hogy az ítélet kihat a jelenlegi és a jövőbeli szerződési partnerekre is. A törvény szól arról a tisztességtelen szerződési feltételről is, amelyet fogyasztókkal történő szerződéskötések céljából határoztak meg és tettek nyilvánosan megismerhetővé, akkor is, ha az érintett feltétel még nem került alkalmazásra (ez a preventív védelem módja). A feltétel nyilvánosságra hozójának vagy ajánlójának költségére kell gondoskodni a semmisséget megállapító bírói döntés nyilvánosságra hozataláról. A közlemény szövegét és módját a bíróság határozza meg, és a törvényi előírás szerint tartalmaznia kell a szerződési feltétel pontos szövegét, a tisztességtelen tartalmát, és az ezt alátámasztó érveket. A 6:105.§ (3) bekezdése a már említett preventív tartalmat is hordoz, amely alapján nem csupán a tisztességtelen szerződési feltételt alkalmazók ellen lehet eljárást indítani, hanem az olyan szerződési feltételeket előírókkal szemben is, akik általános alkalmazás céljából határoztak meg feltételeket, de amelyeket még konkrét szerződésben nem alkalmaztak. Ez esetben a feltétel alkalmazásától való eltiltás a jogkövetkezmény. A Ptk. 6:105.§(4) bekezdése kimondja, hogy közérdekű keresettel lehet élni, ha a vállalkozás tisztességtelen általános szerződési feltétel alkalmazását nyilvánosan ajánlja. A semmisség és érvénytelenség megállapítása nem érinti azokat a szerződéseket, amelyeket már teljesítettek.

A szerződés teljesítése körében a **pénztartozás idő előtti teljesítésekor**¹⁵ a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a pénztartozás idő előtti teljesítését kizáró és az olyan kikötés, amely a fogyasztóra az idő előtti teljesítésből közvetlenül fakadó költségeken kívüli terhet ró. Ez a törvényi szakasz határozza meg a szolgáltatás idő előtti teljesítésének feltételeit. Speciális rendelkezések vonatkoznak a fogyasztói szerződésekre. A jelenlegi gazdasági helyzetben kifejezett aktualitása is van ennek az új rendelkezésnek. Ennek a szabálynak a célja, hogy kifejezetten fogyasztói szerződések esetében a semmisség jogkövetkezményével megakadályozza az előtörlesztés korlátozását. A 2009. évi CLXII. törvény alapján jogos az előtörlesztéshez

¹³ TÖRÖK Éva: 2011.

¹⁴ OSZTOVITS András (szerk.): 2014. 263-264.

¹⁵ Új Ptk. 6:131.§

közvetlen kapcsolódó méltányos és objektív indokolt költségek megtérítése, ha az előtörlesztés olyan időszakra esik, amikor a hitelkamat rögzített.

A **hibás teljesítés**¹⁶ fogalmi körében a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezésektől a fogyasztó hátrányára tér el. Ez a szerződésszegés egyik speciális esete. A hibás teljesítésről szóló szabályok egyébként kifejezetten diszpozitív jellegűek, vagyis a felek közös megegyezéssel eltérhetnek. Az uniós szabályozásra tekintettel a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben a fogyasztó hátrányára azonban nem lehet érvényesen eltérni. A bíróság ebben az esetben a semmisséget hivatalból észleli. A kötelmi jog szabályai általában diszpozitív jellegűek, a hibás teljesítés szabályai is ezek közé tartoznak. Ez a szabályozás viszont kivételt képez az eddigi szabályok alól, itt kógens tiltó szabályról van szó. A fogyasztó hátrányára érvényesen nem lehet eltérni.

A hibás teljesítési vélelem¹⁷ lényege, hogy a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül a fogyasztó által felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt, kivéve, ha e vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. A bizonyítási teher megfordul, a kötelezettnek kell bizonyítania, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. Amennyiben ez nem összeegyeztethető a dolog természetével vagy a hiba jellegével, a vélelem megdől, például romlandó, könnyen romlandó áruk esetében. Ez a szabály is kógens, természetesen a fogyasztó hátrányára itt sem lehet eltérni. A fogyasztó erre az időtartamra a jótállás kedvezményezettjének pozíciójába kerül. A vélelem nem érvényesül, ha a vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. A hiba közlésére vonatkozó szabály¹⁸ alapján a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a hiba felfedezésétől számított két hónapon belül közölt hibát késedelem nélkül közölni kell tekinteni. Ez a szakasz a régi Ptk.-ban nem volt. A késedelem szabályai nem vonatkoznak a fogyasztóra, ha a hibát a felfedezéstől számított két hónapon belül közli. Ennél rövidebb határidő meghatározása semmisséget von maga után, a relatív kógens szabályából következően. A kifogás közlésének késedelmé nem jár jogvesztéssel vagy elévüléssel, de ha többletköltséggel jár, akkor ezt a jogosultnak kell fizetnie. Ha két hónapon túl közli a hibát, akkor az, az adott körülményekre tekintettel, megfelelő időn belül közölni tekintendő. A két hónap mindenképpen megfelelő időben bejelentettnek minősül, a késedelem jogkövetkezményei ebben az esetben nem merülnek fel. Az eset körülményeire tekintettel még két hónap elteltével is megfelelő időpontnak minősülhet a közlés.

Ami **kellékszavatosság** esetén az **elévülést** illeti, a törvény meghatározza, hogy a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéseknél a fogyasztó kellékszavatossági igénye a teljesítés időpontjától számított két év alatt évül el. Ha a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés tárgya használt dolog, a felek rövidebb elévülési időben is megállapodhatnak; egy évnél rövidebb elévülési határidő azonban ebben az esetben sem

¹⁶ Új Ptk. 6: 157.§

¹⁷ Új Ptk. 6: 158.§

¹⁸ Új Ptk. 6:162.§

köthető ki érvényesen.¹⁹ A szolgáltatások időtartama különböző, a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetében az elévülési idő két év. A felek ennél rövidebb időben is megállapodhatnak, de ez sem lehet rövidebb, mint egy év. Tehát egy évnél rövidebb határidő semmis, itt is érvényesül a relatív kógencia szabálya. Ha a szolgáltatás tárgya ingatlan, akkor öt év az elévülés.

Termékszavatossági igényként²⁰ a vállalkozás által a fogyasztónak eladott ingó dolog hibája esetén a fogyasztó követelheti a gyártótól, hogy a termék hibáját javítsa ki, vagy – ha a kijavítás megfelelő határidőn belül, a fogyasztó érdekeinek sérelme nélkül nem lehetséges – a terméket cserélje ki. A termék akkor hibás, ha nem felel meg a gyártó által történt forgalomba hozatalakor a termékre előírt minőségi követelményeknek, vagy nem rendelkezik a gyártó által adott leírásban szereplő tulajdonságokkal. A Ptk. 6:168.§ beemeli a törvénybe a gyártónak a termék hibája miatti közvetlen helytállási kötelezettségét a fogyasztóval szemben, vagyis a termékszavatosságot. A fogyasztói adásvételről szóló 1999/44/EK irányelv 12. cikkelye is meghatározza a gyártó közvetlen felelősségét. A termékszavatosság csak közvetlenül a vállalkozás és a fogyasztó által kötött szerződésre érvényes. Kizárólag a hiba természetbeni orvosolására szolgál. A szabály meghatározza a kijavítás sorrendjét, ettől eltérni nem lehet, pénzbeli reparációra nem terjed ki. A termékszavatossági szabályok a gyártó és fogyasztó relációjában érvényesülnek. Gyártó az aki, előállító, forgalmazó. Ha importált a termék, akkor az importáló az ún. gyártó. Amennyiben tulajdonát ruházás történik, akkor az új tulajdonos mint fogyasztó gyakorolhatja a jogokat. A gyártó felelőssége a termék olyan hibája miatt áll fenn, mely a termék forgalomba hozatalának időpontjában megvolt. Akkor hibás a termék, ha nem felel meg a forgalomba hozatalakor hatályos minőségi követelményeknek, ha nem rendelkezik a gyártó által adott leírásban szereplő tulajdonságokkal. A fogyasztó tehát közvetlenül érvényesítheti szavatossági igényét a gyártóval szemben. A hiba természetbeni orvoslására szolgál, ez elsősorban kijavítás, másodsorban kicserélés. A bizonyítási teher a fogyasztón van, ő bizonyítja, hogy a termék hibás, a mentesülési szabályok bizonyítása viszont a gyártót terheli. Mentésül a gyártó, ha nem üzleti tevékenysége vagy önálló foglalkozása körében gyártott termékről van szó, vagy pl. fejlesztési kockázat esete áll fenn. A gyártó mentesül, ha a termék hibás, de forgalomba hozatalakor ez a hiba a technika állása szerint nem volt felismerhető (pl. típushiba esetén nincs lehetőség a kimentésre).

A határidőkre²¹ vonatkozó szabályok szerint a hiba felismerését követően ezt azonnal jelezni kell a gyártónak. A két hónapon belüli közlést késedelem nélkülinek kell tekinteni. A késedelemből eredő kár a fogyasztót terheli. Ezekhez a szabályokhoz még két éves jogvesztő határidő társul. A gyártó által történő forgalomba hozatal a jogvesztő határidő kezdete, vagy ha a felek között szerződés van, akkor a teljesítés időpontja a határidő kezdete. A hibaközlő nyilatkozat tartalmáról az új Ptk nem rendelkezik.

¹⁹ Új Ptk. 6:163.§

²⁰ Új Ptk. 6:168.§

²¹ Új Ptk. 6:169.§

Az **egyes szerződésekre** vonatkozó rendelkezések között elsőként a tulajdonátruházó szerződések fejezetben találhatunk fogyasztóvédelmi szabályokat.²² Ezen belül is az **adásvételi szerződés** általános szabályai körében a kárveszély átszállásáról szóló rendelkezés határoz meg fogyasztóvédelmi szabályokat. Ha az eladó vállalkozás és a vevő fogyasztó, és az eladó vállalja a dolog vevőhöz történő eljuttatását, a kárveszély akkor száll át a vevőre, amikor a vevő vagy az általa kijelölt harmadik személy birtokba veszi a dolgot. A kárveszély a fuvarozónak történő átadáskor átszáll a vevőre, ha a fuvarozót a vevő bízta meg, feltéve, hogy a fuvarozót nem az eladó ajánlotta. Ez a szabályozás a fogyasztó jogairól szóló 2011/83/EU irányelv 18. és 20. cikkét ülteti át. Így tehát, ha az eladó vállalja a dolog vevőhöz való eljuttatását, akkor a kárveszély csak akkor száll át, ha a vevő az árut birtokba veszi. Ha fuvarozó közbeiktatásával történik, akkor az eladó nem köteles helyt állni, a fuvarozónak való átadáskor átszáll a vevőre a kárveszély. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokról szóló 2001. évi CVIII. törvény is tartalmaz fogyasztóvédelmi rendelkezéseket, ez alapján a fogyasztó nyolc munkanapon belül indoklás nélkül elállhat a szerződéstől.

Az új Ptk. az eladó késedelmének jogkövetkezményeinél²³ meghatározza, hogy a fogyasztó és a vállalkozó közötti szerződés esetén késedelem nélkül, de legfeljebb harmincnapos végső határidővel kell teljesíteni, és semmilyen ok nem indokol harminc napnál hosszabb határidőt. A fogyasztói adásvételre vonatkozó szabályok csak részben térnek el az általános szabályoktól. A teljesítés megtagadásának esete, ha a kötelezett megtagadta a teljesítést, a jogosult pedig a késedelem jogkövetkezményeit alkalmazta, akkor ennek a körében póthatáridő tűzése és érdekmúlás bizonyítása nélkül elállhat. A szállítással kapcsolatos késedelem és a póthatáridőre vonatkozó szabályozás, valamint a kárveszélyátszállás, – melyek a fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelv 18. és 20. cikkében szerepelnek – az adásvételi szerződésről szóló általános szabályok között kaptak helyet. A Ptk. főszabályként előírja a késedelem nélküli szállítási kötelezettséget, a határidő dátuma 30 nap, ennél hosszabb nem lehet a teljesítési határidő. Az általános szerződészegési szabályokhoz hasonlóan póthatáridő tűzésnek lehetőségét is meghatározza az új szabályozás. A vevő elállhat, ha az eladó megtagadta a teljesítést, vagy ha a szolgáltatást már rendeltetésénél fogva nem áll érdekében átvenni az eredeti teljesítési időtől eltérő időben. Az érdekmúlást és a póthatáridő tűzést nem kell bizonyítani, a vevő ekkor elállhat a szerződéstől.

A másik egyes szerződésekre vonatkozó témakör, a biztosítéki szerződések tárgyköre, ezen belül a **kezességi szerződés**. A **fogyasztó által vállalt kezesség**²⁴ esetében a kezesség fogalma megegyezik a régi Ptk. fogalmával, amely alapján a kezes kötelezettséget vállal a jogosulttal szemben: ha a kötelezett nem teljesít, maga teljesít a jogosultnak. A kötelezettség tartalmát nem határozza meg a Ptk., tehát tartalmi kötöttségről itt nem beszélhetünk. A kezessé válás komoly kockázattal jár, az új Ptk.-ban nincs speciális szabály a fogyasztói kezességre, a fogyasztó fogalma az irányadó. A fogyasztói kezességi szerződés szempontjából nem releváns, hogy fogyasztói

²² Új Ptk. 6:219.§

²³ Új Ptk. 6:220.§

²⁴ Új Ptk. 6:430.§

szerződésről beszélünk vagy sem. (Például ezt a rendelkezést cégek esetében is lehet alkalmazni.) Nem fontos, hogy a jogosult fogyasztó-e vagy vállalkozás. A fogyasztó csak keretbiztosítéki kezesség formájában vállalhat általános kezességet. Késedelem esetén a fogyasztót tájékoztatni kell a kötelezett késedelméről. Értesítés hiányában, ha a fél mulaszt, a kezes nem felel a késedelemből eredő kárért. Kifejezetten a fogyasztóra vonatkozó speciális tájékoztatási kötelezettséget ír elő a törvény. A fogyasztónak tisztába kell lennie a kockázattal, amit vállal. A kezes akkor felel a kötelezett szerződésszegéséért, ha a jogosult haladéktalanul értesítette a kezeset a kötelezett késedelméről. Nem fogyasztói védelemben részesül a jogi személy vagy abban többségi befolyással rendelkező az a természetes személy, aki a kezességet önálló foglalkozása és üzleti tevékenységi körén kívül vállalta vagy a vezető tisztségviselő vagy többségi befolyással rendelkező, mert ezekben az esetekben nem beszélhetünk információ hiányról, speciális védelemre nincs szükségük. Az ilyen kezeset a Ptk. nem tekinti fogyasztónak.²⁵

Az utolsó témakör ebben a részben a **garanciaszerződés**, ezen belül a **fogyasztó által vállalt garancia** esete.²⁶ A törvényi rendelkezés alapján, ha a garantőr fogyasztó, a garanciavállaló nyilatkozat készfizető kezességként érvényes. A régi Ptk. nem tartalmazott részletes szabályokat a garanciaszerződésről, csak a bankgaranciára vonatkozó szabályt taglalta. Az új Ptk. kiterjesztette a garancia fogalmát, így most már nem csak bankgarancia szabályokat ismerünk. Az új Ptk. egyértelművé teszi, hogy a bankgarancia fizetési mód. A garanciavállalás egyoldalú jognyilatkozat, amely válhat szerződéssé is. A nagyfokú kockázatra tekintettel a fogyasztó nem vállalhat garanciát, csak készfizető kezesként szerepelhet. Lehetne jogkövetkezményként semmisséggel is szankcionálni, de a helyette átminősíti készfizető kezességgé. Itt figyelemmel kell lenni a speciális tájékoztatási kötelezettségre a gyengébb fél javára. Az ilyen megállapodások kezességi szerződésnek minősülnek, ezáltal a fogyasztói garanciaszerződést nem ismeri el a szabályozás. A Ptk. 6:438.§ szerinti készfizető kezesség fogyasztói kezességnek is minősül egyben, ezért a 6:430.§ szabályaira is figyelemmel kell lenni.

Felhasznált irodalom

FAZEKAS Judit: Fogyasztóvédelmi jog, Complex Kiadó, Budapest, 2007.

OSZTOVITS András (szerk.): Ptk. nagykommentárja, III. kötet, Opten Informatikai Kft, Budapest, 2014.

TÖRÖK Éva: Az európai szerződési jog fejlődésnek tendenciái, Debreceni Jogi Műhely, VIII. évfolyam 4. szám 2011. október 1.

VÉKÁS Lajos (szerk.): Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetthez, Complex Kiadó, Budapest, 2008.

²⁵ WELLMANN György (szerk.): 2013. 325-326.

²⁶ Új Ptk. 6:438. §

VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából, *Polgári Jogi Kodifikáció* 2002/4.

VÉKÁS Lajos: Új irányok a magánjogtudományban, *Magyar Tudomány* 2007/12.

WELLMANN György (szerk.): Polgári jog, Kötelmi jog, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013.